keringsovereenkomst is niet zonder redelijke verantwoording, gelet op de wil van de wetgever om het risico van verlies van de bewijzen in geval van een schadegeval te voorkomen, zoals wordt aangegeven in de parlementaire voorbereiding van de bepaling waarbij die termijn is ingevoerd (*Parl.St.*Kamer 1869-70, nr. 57, p. 28; *Parl.St.*Senaat 1872-73, nr. 43, p. 10), en op de noodzaak om een goede werking van de verzekeringsmaatschappijen te waarborgen.

B.9.1. Er dient niettemin te worden nagegaan of de toepassing van die korte termijn geen onevenredige beperking van de rechten van de betrokken personen met zich meebrengt.

B.9.2. Enerzijds is een verjaringstermijn van drie jaar, te rekenen vanaf het voorval dat het vorderingsrecht doet ontstaan of, in voorkomend geval, vanaf het tijdstip waarop de benadeelde van dat voorval kennis heeft gekregen, niet dermate kort dat hij de betrokken personen zou beletten om een rechtsvordering in te stellen, in geval van betwisting.

Het feit dat, wanneer diegene aan wie de rechtsvordering toekomt pas op een later tijdstip kennis heeft gekregen van het voorval dat het vorderingsrecht doet ontstaan, de termijn pas vanaf dat tijdstip begint te lopen zonder dat hij echter in principe een termijn van vijf jaar te rekenen vanaf het voorval mag overschrijden, is niet zonder redelijke verantwoording, om dezelfde redenen als die welke in B.8. zijn vermeld. Er dient in dat verband te worden vastgesteld dat, in geval van bedrog, die absolute termijn van vijf jaar, te rekenen vanaf het voorval niet van toepassing is, zodat het volstaat dat de vordering wordt ingesteld binnen een termijn van drie jaar vanaf het tijdstip waarop dat voorval is ontdekt.

B.9.3. Anderzijds voorzien de artikelen 88 en 89 van de wet van 4 april 2014 in een aantal specifieke bepalingen, ten opzichte van het gemeen recht van de verjaring die ertoe strekken een evenwicht tot stand te brengen tussen de belangen van de verschillende personen die bij een verzekeringsovereenkomst betrokken zijn. Dat is bijvoorbeeld het geval voor het dwingende karakter van de verjaringstermijnen waarin werd voorzien, dat voortvloeit uit artikel 56 van de wet van 4 april 2014 en waardoor een voor de verzekerde nadelige inkorting van de wettelijke termijnen onmogelijk wordt, voor de specifieke gronden voor schorsing of stuiting van de verjaring (art. 89 van de wet van 4 april 2014), of nog voor de termijn van dertig jaar, in de levensverzekering, die van toepassing is op de rechtsvordering aangaande de reserve die op de datum van opzegging of op de einddatum gevormd is door de betaalde premies, onder aftrek van de verbruikte sommen (art. 88, § 1, eerste lid, tweede zin van de wet van 4 april 2014).

B.9.4. Gelet op het voorgaande doet de in het geding zijnde bepaling niet op onevenredige wijze afbreuk aan de rechten van de betrokken personen. In tegenstelling tot hetgeen de eisende partijen voor de verwijzende rechter beweren, zijn de aard van de in het geding zijnde verjaringstermijnen en de manier waarop zij worden toegepast niet zodanig dat zij de rechtsonderhorige verhinderen om een rechtsmiddel aan te wenden dat in principe beschikbaar is, dat de haalbaarheid van die termijnen afhankelijk is van omstandigheden buiten zijn wil, noch dat zij als gevolg hebben dat elke vordering bij voorbaat tot mislukken zou zijn gedoemd.

B.10. De in het geding zijnde bepaling is niet onbestaanbaar met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Noot

De toepassing van de driejarige verjaringstermijn uit artikel 88, § 1 van de verzekeringswet op een vordering tot nietigverklaring van een tak 23-levensverzekering maakt geen schending uit van het gelijkheidsbeginsel

Jo Willems[1] en Helena Hendrickx[2]

1. In dit arrest van 22 oktober 2020 beslist het Grondwettelijk Hof dat de toepassing van de driejarige verzekeringstermijn uit het verzekeringsrecht (overeenkomstig art. 88, § 1 van de wet van 4 april 2014 betreffende verzekeringen (W.Verz.)) op vorderingen voortvloeiend uit tak 23-levensverzekeringen, geen schending inhoudt van het gelijkheidsbeginsel in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

2. Een tak 23-levensverzekering is een verzekeringsovereenkomst die is verbonden aan een beleggingsfonds.[3] Zij voldoet aan de criteria van een verzekeringsovereenkomst[4] waarbij de verzekeringnemer een premie betaalt en waarbij de verzekeraar de verplichting heeft om een prestatie te leveren in het geval zich een onzekere gebeurtenis voordoet, m.n. bij overlijden van de verzekerde of bij overleven op een

1. Advocaat bij Lydian.
2. Advocaat bij Lydian.
3. Zie ook Bijlage II ("Indeling van de risico's per tak voor de levensverzekeringsactiviteiten") bij wet van 13 maart 2016 op het statuut van en het toezicht op verzekerings- of herverzekeringsondernemingen (*BS* 23 maart 2016).
4. Art. 5, 14° W.Verz.

bepaalde leeftijd. De premies betaald door de verzekeringnemer worden, na aftrek van de kosten verbonden aan de belastingen en de eventuele overlijdensdekking, beheerd in een intern of extern fonds van de verzekeraar en geïnvesteerd of belegd in aandelen, obligaties of vastgoedbeleggingsfondsen.

3. Twee prejudiciële vragen werden aan het Grondwettelijk Hof gesteld door de Franstalige ondernemingsrechtbank te Brussel, naar aanleiding van een bodemgeschil dat betrekking heeft op meerdere tak 23-levensverzekeringsovereenkomsten die in de jaren 2000 werden gesloten bij een Ierse verzekeringsmaatschappij. In het kader van deze overeenkomsten werden de gestorte premies in verschillende beleggingsfondsen geïnvesteerd. Deze fondsen werden in 2009 en 2011 stopgezet met aanzienlijke verliezen voor de verzekeringnemers tot gevolg. De verzekeringnemers vorderen de nietigverklaring van deze overeenkomsten en stellen dat de verzekeringsonderneming precontractueel of minstens contractueel aansprakelijk is voor de geleden verliezen.

De vordering voor de ondernemingsrechtbank werd door de verzekeringnemers ingesteld bij een gezamenlijk verzoekschrift tot vrijwillige verschijning van 29 oktober 2015. De verzekeringsonderneming werpt als verweer op dat de vordering van de verzekeringnemers verjaard is in toepassing van artikel 88, § 1 W.Verz. Op basis van artikel 88, § 1 W.Verz. verjaren de vorderingen voortvloeiend uit een verzekeringsovereenkomst na een termijn van 3 jaar, die begint te lopen vanaf de dag van het voorval dat het vorderingsrecht doet ontstaan of vanaf de dag waarop de benadeelde van dat voorval kennis heeft gekregen en verstrijkt in elk geval 5 jaar na het voorval, behoudens bedrog.

De verwijten van de verzekeringnemers lastens de verzekeringsonderneming vinden hun oorzaak in een schending van de informatie- en adviesverplichtingen voorafgaand aan het sluiten van de levensverzekeringsovereenkomsten. De rechtsgrond van de vordering is in hoofdorde gestoeld op de precontractuele aansprakelijkheid van de verzekeringsonderneming op basis van artikel 1382 Burgerlijk Wetboek en in ondergeschikte orde op de contractuele aansprakelijkheid. De laatste levensverzekeringsovereenkomst van verzekeringnemers werd gesloten op 6 september 2008. De verzekeringsmaatschappij meent dat de vorderingen verjaard zijn sinds 6 september 2013. Het voorval dat het vorderingsrecht doet ontstaan in de zin van artikel 88, § 1 W.Verz. dateert volgens de verzekeringsonderneming dus van 6 september 2008.

De verzekeringnemers betwistten de toepassing van de driejarige verjaringstermijn op hun vorderingen met betrekking tot tak 23-levensverzekeringsovereenkomsten. Zij voeren aan dat tak 23-levensverzekeringsovereenkomsten aan dezelfde verjaringstermijn onderworpen zijn als financiële instrumenten of spaarproducten van krediet- en beleggingsinstellingen die eveneens verbonden zijn aan beleggingsfondsen. De toepasselijke verjaringstermijn op vorderingen voortvloeiend uit deze producten is de gemeenrechtelijke verjaringstermijn en bedraagt 10 jaar voor de vordering tot nietigverklaring van een overeenkomst[5] en 5 jaar indien de vordering gesteund is op de precontractuele aansprakelijkheid.[6]

De verzekeringnemers motiveren dit standpunt door het feit dat een tak 23-levensverzekeringsovereenkomst en financiële/bancaire producten dezelfde risico's met zich meebrengen en aanleiding geven tot dezelfde problemen, namelijk de aansprakelijkheid van diegenen die in de sector werkzaam zijn en de totstandkoming van de overeenkomst. Een verschillende behandeling is volgens de verzekeringnemers niet redelijk verantwoord.

De twee prejudiciële vragen die in deze zaak aan het Grondwettelijk Hof werden gesteld houden dus verband met de algemene vraag of de toepassing van de verschillende verjaringstermijnen op vorderingen die voortvloeien uit tak 23-levensverzekeringsovereenkomsten enerzijds en vorderingen die voortvloeien uit financiële instrumenten of beleggingsproducten anderzijds, geen discriminatie inhoudt en wel redelijk verantwoord zou zijn (zie *infra*, randnr. 4 voor de volledige omschrijving van de prejudiciële vragen).

4. De eerste prejudiciële vraag is of artikel 88, § 1 en 2 W.Verz. de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt, in zoverre het in veel kortere termijnen voorziet dan de termijnen voor de vordering tot nietigverklaring wegens ongeldigheid van de overeenkomst, met name wegens wilsgebreken, die in het gemeen recht in artikel 1304 oud BW zijn bedoeld, of voor rechtsvorderingen op basis van buitencontractuele aansprakelijkheid (art. 2262 *bis*, § 1, tweede lid oud BW).

De tweede prejudiciële vraag is of artikel 88, § 1 en 2 W.Verz., meer in het bijzonder, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt, in zoverre het in veel kortere termijnen voorziet dan de termijnen voor een vordering tot nietigverklaring wegens ongeldigheid van de overeenkomst, met name wegens wilsgebreken, bepaald in het gemeen recht in artikel 1304 oud BW, of voor rechtsvorderingen op basis van buitencontractuele aansprakelijkheid (art. 2262 *bis*, § 1, tweede lid oud BW), waardoor een onverantwoorde discriminatie in het leven wordt geroepen tussen personen die in een tak 23-levensverzekeringsproduct hebben belegd en een persoon die heeft belegd in een financieel instrument of beleggingsproduct dat verbonden is of verband houdt met een onderliggend fonds van dat instrument of product.

Het Hof heeft deze twee prejudiciële vragen samen onderzocht en meer bepaald heeft het de situatie van de personen

5. Art. 1304 oud BW.
6. Art. 2262 *bis*, § 1 oud BW.

die een tak 23-levensverzekering hebben afgesloten, vergeleken met de personen die overeenkomsten hebben gesloten met betrekking tot andere financiële producten.

5. Het Grondwettelijk Hof oordeelt in het betrokken arrest dat de toepassing van de driejarige verjaringstermijn van artikel 88, § 1 W.Verz. op de vordering tot nietigverklaring van een tak 23-levensverzekering, geen schending uitmaakt van het gelijkheidsbeginsel (art. 10 en 11 Gw.).

Het Hof spreekt zich vooreerst uit omtrent het toepassingsgebied van driejarige verjaringstermijn van artikel 88, § 1 W.Verz. en beantwoordt de interpretatie van de verwijzende rechter op basis waarvan de vorderingen tot relatieve nietigverklaring van verzekeringsovereenkomst en vorderingen op grond van een buitencontractuele en contractuele aansprakelijkheid van de verzekeraar kunnen worden beschouwd als "vorderingen voortvloeiend uit een verzekeringsovereenkomst" in de zin van artikel 88, § 1 W.Verz.

Het Hof vertrekt aldus in zijn arrest van de premisse dat de korte verjaringstermijn van toepassing is op vorderingen tot nietigverklaring en vorderingen op grond van een buitencontractuele aansprakelijkheid met betrekking tot diens precontractuele informatieplichten en contractuele aansprakelijkheid van de verzekeringsonderneming.

Hoewel er reeds discussie heeft bestaan omtrent het toepassingsgebied van artikel 88, § 1 W.Verz.[7], stelt de meerderheidsopvatting in rechtsleer dat de verjaringstermijn uit het verzekeringsrecht een ruim toepassingsgebied kent.[8] Bovendien werd reeds uitdrukkelijk verdedigd dat een vordering tot nietigverklaring van een verzekeringsovereenkomst eveneens onder het toepassingsgebied van de driejarige verjaringstermijn valt.[9]

Het Hof redeneert vervolgens verder dat er inzake verjaring een zodanige verscheidenheid aan situaties bestaat dat uniforme regels in het algemeen niet haalbaar zouden zijn en dat de wetgever moet kunnen beschikken over een ruime beoordelingsvrijheid indien hij die aangelegenheid regelt. Het Hof stelt uitdrukkelijk dat er discriminatie zou bestaan indien het geschil in behandeling dat voortvloeit uit de toepassing van de verjaringstermijnen, een onevenredige beperking van de rechten van de daarbij betrokken personen met zich zou meebrengen.

Vervolgens oordeelt het Hof dat een verzekeringnemer van een tak 23-levensverzekeringsovereenkomst enerzijds en een belegger in een financieel product anderzijds, zich in twee objectief verschillende omstandigheden bevinden, rekening houdend met de respectieve kenmerken van de producten waarin zij hebben belegd en met de aard van de overeenkomst die zij daartoe hebben gesloten, nl. een verzekeringsovereenkomst dan wel een andere overeenkomst. Hoewel een tak 23-levensverzekeringsovereenkomst op economisch vlak gelijkenissen vertoont met de overeenkomst waarbij een particulier belegt in een financieel product, neemt dit niet weg dat een tak 23-levensverzekeringsovereenkomst de voornaamste kenmerken van een verzekeringsovereenkomst heeft. Deze specifieke kenmerken van een verzekeringsovereenkomst hebben betrekking op de mogelijkheid voor de verzekeringnemer om een andere begunstigde dan zichzelf aan te wijzen, het bestaan van een toevalsgebonden feit dat te maken heeft met het leven van de verzekerde, de specifieke regelgeving die van toepassing is op verzekeringsovereenkomsten en de (afwijkende) voordelige fiscale regeling.

Ook in de huidige rechtsleer wordt bevestigd dat de discussie omtrent de kwalificatie van een tak 23-levensverzekering als een verzekeringsovereenkomst inmiddels werd

---

7. Het begrip "vordering voortvloeiend uit een verzekeringsovereenkomst" heeft echter reeds tot heel wat betwistingen aanleiding gegeven. Zie T. VANSWEEVELT, "Art. 88 Wet Verzekeringen" in X, *Comm. Verz. Recht*, Mechelen, Kluwer, afl. 16, september 2016, 55. Verschillende rechtsgeleerden hebben getracht het begrip te omschrijven: E. BREWAEYS en I. BAELE, *Verjaring in het verzekeringsrecht*, Antwerpen, Kluwer, 2000, 12: " *Het gaat om vorderingen die hun bron vinden in de verzekeringsovereenkomst, zonder daarop noodzakelijk te moeten zijn gesteund* "; P. COLLE, *De nieuwe wet van 4 april 2014 betreffende verzekeringen. Algemene beginselen van het Belgische verzekeringsrech*t, Antwerpen, Intersentia, 2015, nr. 155: " *Als de vordering haar oorsprong niet vindt in de verzekeringsovereenkomst, maar in een wet, dan is de 3-jarige verzekeringsovereenkomst van artikel 88 Verzekeringswet 2014 niet van toepassing.* "; G. JOCQUE, "Verjaring en verzekeringen", *T.Verz.*2006, 8: " *De vordering voortvloeiend uit een verzekeringsovereenkomst is een vordering die betrekking heeft op het bestaan van de verzekeringsovereenkomst en de daaruit voortvloeiende plichten, zowel van de contractanten als t.a.v. derden, en dit ongeacht de rechtsgrond waarop de vordering is gesteund.* "; B. DUBUISSON en V. CALLEWAERT, "La prescription en droit des assurances", *RGAR* 2011, nr. 14.702, 3 verso: " *Elke vordering die betrekking heeft op de totstandkoming, de uitvoering of niet-uitvoering van de verbintenissen voortvloeiende uit de verzekeringsovereenkomst, of die de beëindiging van de verzekeringsovereenkomst betreffen, ongeacht of het juridisch statuut van die verbintenissen al dan niet door de Verzekeringswet 2014 worden bepaald.* "

8. E. BREWAEYS, "Verjaring. Commentaar bij art. 34 Wet Landverzekeringsovereenkomst", *Comm. Verz. Recht*, Mechelen, Kluwer, afl. 2000, 7; G. JOCQUE, "Verjaring en verzekeringen", *T.Verz.*2006, 9; T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek Verzekeringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 925-926; D. WUYTS, *Verzekeringsfraude*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 371; C. VAN SCHOUBROECK, J. AMANKWAH, T. MEURS en N. GLIBERT, "Overzicht van rechtspraak. Wet op de Landverzekeringsovereenkomst (2004-2015)*", TPR* 2016, afl. 2-3, 885-920; P. COLLE, *De nieuwe wet van 4 april 2014 betreffende de verzekeringen. Algemene beginselen van het Belgische verzekeringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2015, nr. 155; J. ACOLTY, *La prescription en assurances et en responsabilité*, Limal, Anthemis, 2019, 98.

9. D. WUYTS, "Basisprincipes tot nietigverklaring van een verzekeringsovereenkomst, *NJW* 2017, afl. 357, 157; G. VERNIMMEN-VAN TIGGELEN, "Le délai de prescription applicable à l'action directe du bailleur contre l'assureur du locataire" (noot onder Cass. 14 september 1972), *RCJB* 1975, 48-49; L. SCHUERMANS, "Verzekering en verjaring" in VLAAMS PLEITGENOOTSCHAP BIJ DE BALIE TE BRUSSEL (ed.), *Verzekeringen en gerechtelijke procedures*, Kalmthout, Biblo, 1996, 90; E. BREWAEYS en I. BAELE, *Verjaring in het verzekeringsrecht*, Antwerpen, Kluwer, 2000, 14; T. VANSWEEVELT, "Art. 88 Wet Verzekeringen" in X, *Comm. Verz. Recht* , Mechelen, Kluwer, afl. 16, september 2016, 57; J. ACOLTY, *La prescription en assurances et en responsabilité*, Limal, Anthemis, 2019, 98.

beëindigd.[10] Bovendien kan krachtens artikel 160 W.Verz. de kwalificatie van een levensverzekering niet meer betwist worden zodra het verzekerde voorval (het gedekte risico) alleen afhankelijk is van de menselijke levensduur.

Daarenboven stelt het Hof dat het proces van "mifidisering" van het verzekeringsrecht, niet impliceert dat de verjaringsregelingen voor beide producten gelijkgesteld zouden moeten worden.

Het Hof wijst tevens naar de beweegreden van de wetgever destijds om een korte verjaringstermijn van 3 jaar in te voeren voor rechtsvorderingen voortvloeiend uit een verzekeringsovereenkomst. Het Hof stelt dat de invoering van de korte verjaringstermijn niet zonder redelijke verantwoording is, gelet op de wil van de wetgever om het risico van verlies van de bewijzen in geval van een schadegeval te voorkomen, zoals wordt aangegeven in de parlementaire voorbereiding van de bepaling waarbij die termijn is ingevoerd[11], en op de noodzaak om een goede werking van de verzekeringsondernemingen te waarborgen.

Het Hof oordeelt daarbij eveneens uitdrukkelijk dat de driejarige verjaringstermijn geen onevenredige beperking van de rechten van de betrokken personen met zich meebrengt aangezien het Hof meent dat de verjaringstermijn van 3 jaar, te rekenen vanaf het tijdstip waarop de benadeelde van dat voorval kennis heeft gekregen, niet dermate kort is dat het de betrokken personen zou beletten om een rechtsvordering in te stellen bij betwisting.

6. Het Grondwettelijk Hof oordeelde reeds eerder dat de toepassing van de specifieke verjaringstermijnen uit het verzekeringsrecht geen discriminatie uitmaken ten opzichte van de toepassing van andere gemeenrechtelijke verjaringstermijnen.[12] Zo oordeelde het Hof in een arrest van 28 februari 2008[13] dat redelijk verantwoord is en het aldus geen discriminatie uitmaakt dat een verzekeraar die de brandschade van zijn verzekerde (eigenaar van een gebouw) heeft vergoed, gedurende 10 jaar op basis van artikel 1733 BW een contractuele aansprakelijkheidsvordering kan instellen tegen de aansprakelijke huurder, terwijl de rechtstreekse vordering tegen de verzekeraar van de benadeelde slechts gedurende 5 jaar kan worden ingesteld. Het Hof oordeelde eveneens dat het feit dat de situatie van een persoon die als gevolg van een fout schade heeft geleden, op het vlak van de verjaringstermijn minder gunstig is wanneer die persoon het eigen recht aanwendt dat hij tegen de verzekeraar kan uitoefenen, dan wanneer hij de aansprakelijkheidsvordering tegen de schadeverwekker instelt, geen schending uitmaakt van het gelijkheidsbeginsel.[14]

7. De beslissing van het Grondwettelijk Hof in deze zaak vormt in ieder geval geen verrassing gelet op de meerderheidsvisie dat de korte driejarige verjaringstermijn uit artikel 88, § 1 W.Verz. een ruim toepassingsgebied kent en de gevestigde rechtspraak dat een tak 23-levensverzekering geen beleggingsproduct of een financieel instrument betreft.

10. M. FONTAINE, *Verzekeringsrecht*, Brussel, Larcier, 2017, 231, nr. 245; P. COLLE, *Algemene beginselen van het Belgische verzekeringsrecht*, Mortsel, Intersentia, 2019, 10; C. D EVOET, "De levensverzekeringsovereenkomst. Algemene aspecten" in X, *Kluwers Verzekeringshandboek,* Diegem, 2013, p. 177; C. V AN SCHOUBROECK *et al.*, "Overzicht van rechtspraak. Wet op de Landverzekeringsovereenkomst (2004-2015)*", TPR* 2016, nr. 2, 703.
11. *Parl.St*. Kamer 1869-70, nr. 57, p. 28; *Parl.St.*Senaat 1872-73, nr. 43, 10.
12. I. CLAEYS, "Overzicht van rechtspraak. Bevrijdende verjaring (1992-2017)", *TPR* 2018, afl. 1-2, 702.
13. GwH 28 februari 2008, nr. 33/2008.
14. GwH 14 juni 2006, nr. 99/2006.